

JONES, Sir William

1783'te "sir" unvanı verilen Jones, ısırarlı talepleri üzerine Fort William (Kalküta) yüksek mahkemesine hâkim tayin edilerek Hindistan'a gönderildi. Jones'un resmî görevinin dışında yaptığı ilk iş, Asiatic Society of Bengal adını verdiği şarkiyat cemiyetini ve arkasından *Asiatic Researches* adlı yayın organını kurmak oldu. Onun, cemiyetin kuruluş yıl dönümlerinde on bir yıl boyunca başkan olarak yaptığı konuşmalar ve bu cemiyetin Asya araştırmalarına olan katkıları özellikle Hint dili, edebiyatı ve felsefesi anlamında bir dönüm noktası teşkil eder. Jones, Sanskritçe öğrenerek bu dil üzerine araştırmalar yapan ilk bilim adamıdır. Cemiyetin üçüncü yıl dönümü konuşmasında (1786), Sanskritçe'nin Farsça ve Avrupa dilleriyle benzerlikleri üzerinde durarak sonradan Hint-Avrupa ailesi adı verilen bu dillerin akrabalığı teorisini de ortaya atmıştır. Ayrıca Hint tarihi, müziği ve satrancını inceledi; Hindistan'daki bitki örtüsü üzerine de önemli bir çalışma yaptı. Öyle ki botanikçiler tarafından Hint mitolojisi ve şiirinin meşhur "asoka" ağacına onun anısına "Jonesia asoka" adı verildi. Bu arada Hâtîff'nin *Leylâ vü Mecnûn*'unu (*Laila Majnun*, Calcutta 1788), Beydebâ'nın *Kelîle ve Dimne*'sini (*Hito-padesa*, Calcutta 1789) ve Sanskritçe kutsal metin Vedalar'dan bazı bölümleri tercüme ederek yayımladı. Daha sonra da Kâlidâsa'nın ünlü dramı *Sakuntala*'yı (Calcutta 1789; London 1790), Secâvendî'nin *el-Ferâ'izü's-Sirâciyye*'sinin tercüme ve şerhini (Calcutta 1792), Kâlidâsa'nın *Ritusamhara*'sının aslını (Calcutta 1792; dünyada Sanskritçe yayımlanmış ilk eserdir) ve *Dissertations and Miscellaneous Pieces Relating to the History and Antiquities* (London 1792), *Institutes of Hindu Law or Ordinances of Menu* (Calcutta 1794) adlı eserlerini neşretti.

Dünyaca ünlü bir şarkiyatçı, hukukçu, şair ve on üç dile vâkıf bir dil bilimci olan Jones, 27 Nisan 1794'te henüz kırk sekiz yaşında iken Kalküta'da öldü ve orada gömüldü. Hindistan genel valilerinin ve üst düzey bürokratlarının dostluğunu kazanan Jones'u yerli halk da çok seviyor ve "Selim" lakabıyla tanıyordu. Ölümünden sonra Londra'daki Saint Paul Katedrali ile Oxford Üniversitesi Kilisesi'nde adına anıt yapıldı. Lord Teignmouth tarafından bütün eserleri, hâtıratı ve mektupları yayımlandı (*Memoirs of the Life, Writings and Correspondence of Sir William Jones*, London 1799-1804); Kalküta (1800) ve Londra'da (1810) şiirleri basıldı.

BİBLİYOGRAFYA :

A. J. Arberry, *Asiatic Jones*, London 1946; a.mlf., *Oriental Essays*, London 1960, s. 48-86; J. E. van Lohuizen - De Leeuw, "Sir William Jones", *Orientalia Neerlandica*, Leiden 1948, s. 288-297; J. Fück, *Die Arabischen Studien in Europa*, Leipzig 1955, s. 129-135; H. M. S., "Jones, Sir William", *The Dictionary of National Biography* (ed. L. Stephen - S. Lee), Oxford 1960, X, 1062-1065; Ebû'l-Kâsım-ı Şehâb, *Ferheng-i Hâversînâsân*, Tahran 1352 hş., s. 197-202; G. H. Cannon, *Sir William Jones: A Bibliography of Primary and Secondary Sources*, Amsterdam 1979; a.mlf., "The Indian Affairs of Sir William Jones", *As.Af.*, X (1979), s. 27-41; Abdurrahman Bedevî, *Mevsû'atü'l-müsteşrikin*, Beyrut 1984, s. 129-131; A. S. Tritton, "The Student of Arabic", *BSOAS*, XI (1946), s. 695-698; V. de Sola Pinto, "Sir William Jones and English Literature", a.e., s. 686-694; S. G. Vesey - Fitz Gerald, "Sir William Jones, the Jurist", a.e., s. 814; John J. Godfrey, "Sir William Jones and Pere Coeurdoux: a Philological Footnote", *JAOS*, LXXXVII (1967), s. 57-59; Alan Jones, "The English and Arabic: 1: Sir William Jones and His Predecessors", *JC*, LXXI/3 (1997), s. 1-17.

KEMAL KAHRAMAN

JOURNAL ASIATIQUE

Fransız şarkiyat dergisi.

1822 yılında Paris'te Antoine Isaac Silvestre de Sacy, Jean - Pierre Abel - Rémusant, Jean - Louis ve Eugène Burnouf, François ve Emile Littré, Daniel Kieffer, Claude Fauriel, Alexander von Humboldt ve Pierre - Amédée Jaubert gibi edebiyatçı ve ilim adamları tarafından Fransız şarkiyat cemiyeti Société Asiatique ile birlikte onun yayın organı olarak kuruldu. Yaklaşık iki asırdan beri Société Asiatique'in yaptırdığı arkeolojik kazılar dahil her türlü bilimsel araştırmanın sonuçlarını ve bilim adamlarının Asya kültürlerine dair makalelerini yayımlamakta olan dergi Doğu dilleri ve medeniyetleri alanlarına büyük katkıda bulundu. Ayrıca Asya kıtasındaki toplumlara ve kültürlerine ait yazmaların temin etmek, kopyalayarak ikinci nüshalarını çıkarmak, tercümelerini yapmak ve basımlarını gerçekleştirmek suretiyle misyoner, diplomat ve ilim adamlarına kıymetli dokümantasyon sağladı.

Société Asiatique'i kuran ve dergiyi çıkaranların ortak özellikleri Asya'nın tarihine, sanatına, edebiyatına, coğrafyasına, dillerine ve daha birçok alana büyük ilgi duymalarıdır. Ancak bu kişiler kısa zamanda birbirleriyle anlaşamaz hale geldiler ve aralarında karşıt iki grup oluştu. 1822'de kurucu başkan olan Silvestre de

Sacy 1829'da görevinden istifa etti. Yerine Jean - Pierre Abel - Rémusant seçildi. 15 Nisan 1829'da bağış ve yardım kabul etme hakkı tanınan cemiyet, özellikle Londra'daki Royal Asiatic Society başta olmak üzere yurt dışındaki benzer faaliyet gösteren kuruluşlarla temasa geçti. İlk iki başkandan sonra cemiyetin yönetimini Ernest Renan (1884-1892), Barbier de Meynard (1892-1908), Paul Pelliot (1935-1945), Jacques Bacot (1946-1951) ve Claude Cahen (1975-1987) gibi ilim adamları yürüttü. Halen cemiyetin başkanlığını Daniel Gimaret, derginin redaktörlüğünü De Christina Scerrer-Schaub yapmaktadır.

Journal Asiatique'in basımı ilk önce Dondey-Dupré basımevinde gerçekleştirildi ve 1822-1845 yılları arasında on iki forma ve tek cilt halinde her sayısı 200 nüsha olarak basıldı. 1846'dan itibaren sırasıyla Benjamin Duprat (1846-1867), Ad. Labitte (1867-1870), Ernest Leroux (1870-1917) ve Paul Geuthner (1917-1954) yayınevleri tarafından neşredildi. 1982'ye kadar Paul Geuthner yayıneviyle birlikte cemiyetin kendi matbaasında, o tarihten sonra da Centre National de la Recherche Scientifique'in yardımıyla yalnız kendi matbaasında basılmaktadır. Dergi, çıkmaya başladığı tarihten günümüze kadar kısmî bazı değişikliklere uğramasına rağmen aslı özelliklerini korumuştur. 1822-1827 arası ilk serisinde her ay yayımlanan formalar yılda bir defa ciltlenerek toplam altı sayı çıkarıldı ve 1828'den sonra *Nouveau Journal Asiatique* adını taşıyan ikinci serisinde on altı sayı, 1836'dan itibaren tekrar orijinal adıyla çıkan üçüncü serisinde on dört sayı yer aldı. 1922 yılına kadar her on yılda yayımlanan yirmi sayı müstakil bir seri kabul edildi ve böylece toplam on iki seri tamamlandı. Her seri kendi içinde I'den XX'ye kadar numaralandırılıyordu. 1923'ten itibaren seri şeklinde tasnif kaldırılarak 1822'deki ilk sayısından itibaren bütün sayıları hesap edildi ve yeni çıkan sayıya 202 sıra numarası verildi. 1947'den itibaren üç ayda bir, 1981'den itibaren altı ayda bir yayımlanan derginin halen 288/1. sayısı çıkmış bulunmaktadır. Derginin başlangıçtan 234. sayısına (1943-1945) kadar içerdiği bütün yazılar araştırma yazıları ve tercüme, edebî tenkitler, bibliyografik notlar, ölüm haberleri ve Société Asiatique'in yıllık raporu gibi bölümlere ayrılıyordu. Bu tarihten itibaren yazılar arasında tasnif usulü kaldırıldı. Yıllık faaliyetlerin değerlendirildiği

raporların 1840-1867 yılları arasına ait olanı ayrıca Jules Mohl tarafından *Vingt sept ans d'histoire des études orientales* adıyla 1879'da yayımlanmıştır. Bunlardan başka cemiyetin 100. kuruluş yıldönümü münasebetiyle Louis Finot tarafından hazırlanan Société Asiatique, *Livre du centenaire, 1822-1922* adlı kitapta bir asırlık faaliyetler anlatılmaktadır.

Journal Asiatique'i şarkiyat alanında önemli konuma getiren hususların başında, 180 yılı aşkın bir süredir yayımlanan zengin makale ve birçok yazma eserin tercüme ve tenkidleriyle birlikte neşri ihtiva etmesi gelmektedir. Özellikle Stanislas Guyard'ın "Un grand maître des assassins au temps de Saladin" (7e seri, sy. IX [1877], s. 324-450), Henri Sauvaire'in "Matériaux pour l'histoire de la numismatique et de la métrologie musulmanes" (7e seri, sy. 14 [1879], s. 455-533; sy. 15 [1880], s. 228-277, 421-478), "Description de Damas" (9e seri, sy. 3 [1894], s. 251-318, 385-501; sy. 4, 242-331; sy. 5, 269-315; sy. 6 [1895], s. 221-313, 409-484; sy. 8 [1896], s. 185-285, 369-459), İzzeddin'in "Deux voyageurs du XVe siècle en Turquie: Bertrandon de la Broquière et Pero Tafur" (sy. 239/2 [1951], s. 159-174), Claude Cahen'in "Notes pour l'histoire des Turcomans d'Asie mineure au XIIIe siècle" (sy. 239/2 [1951], s. 335-354), André Miquel'in "La particule *innamâ* dans le Coran", (sy. 248 [1960], s. 483-498), Pierre Larcher'nin "Dérivation lexicale et relation au passif en arabe classique" (sy. 284/2 [1996], s. 265-290) ve Yves Marquet'nin "Socrate et Ihwan as-Safa" (sy. 286/2 [1998], s. 409-449) adlı makaleleri önemlidir. Yazma neşirleri arasında Jules Mohl'un "Extraits du Modjmel al-Tewarikh - Relatifs à l'histoire de la Perse" (3e seri, sy. 11 [1841], s. 36-178, 320-361; sy. 12, s. 497-545), Carra de Vaux'nun "La Kacidah d'Avicenne" (9e seri, sy. 14 [1899], s. 157-173), Gabriel Ferrand'in Ebû Hâmid el-Gırnâtî'nin *Le Tuḥfat al-albâb* (sy. 207 [1925], s. 1-191, 193-304), Muhammed b. Abdülcelîl'in Aynülkudât el-Hemedânî'nin *Şekva'l-ğarib 'ani'l-evṭân ilâ 'ulemâ'i'l-büldân* adlı eseri "Sakwa-l-ğarib ani-l-awtân ilâ ulamâ-l-buldân" (sy. 216/1 [1930], s. 1-76; sy. 216/2 [1930], s. 193-297) ve Georges Vajda'nın "Un bulletin de victoire de Bajazet II" (sy. 238 [1948], s. 87-102) adlarıyla yaptıkları yayımlar önem taşımaktadır. Derginin, özellikle XIX. yüzyıldaki sayılarında İstanbul'da basılan birçok eser hakkında kale-

me alınmış tanıtım yazılarına ve matbuat alanındaki haberlere sıkça yer vermesi dikkat çekmektedir. Yazar ve makale adlarını ihtiva eden alfabetik genel fihristlerin ilki, 2. seriyi de içine alacak şekilde 3. serinin son sayısının arkasında (1842), 4 ve 5. serilerinki 1862'de ve 6 ve 7. serilerinki de 1882'de son sayının arkasında birlikte yayımlanırken 8. seriden itibaren her yeni serinin on yılda bir yine son sayının arkasında yayımlandı. 1952 ve 1962 yıllarına ait olanlar ise iki müstakil cilt halinde basıldı ve 1962'den sonra da bir yenisi çıkmadı.

1933'ten itibaren süresi belirli olmayan *Cahiers de la Société Asiatique* adlı ikinci bir dergi çıkarmaya başlayan cemiyet ayrıca müstakil inceleme, orijinal metin neşri ve tercüme sahalarında yapılan çalışmaların da basımını üstlendi ve bu yoldaki faaliyetleri destekledi. Yayımlarının başlıcaları arasında J. T. Reinaud ve Mac-Guckin de Slane tarafından tercüme edilen Ebû'l-Fidâ'nın *Taḳvîmü'l-büldân*'ı (Paris 1840) ve Sidi Halîl'in *el-Muḥtaşar*'ı (*Précis de législation musulmane de Sidi Khalil*, Paris 1855), Charles Huber'in *Journal d'un voyage en Arabie* adlı eseri (Paris 1891), Charles Francois Defrémery ve B. R. Sanguinetti'nin tercüme ettiği İbn Battûta'nın seyahatnâmesi (*Voyages d'Ibn Batoutah texte arabe, accompagné d'une traduction*, I-IV, Paris 1853-1858) ve Barbier de Meynard'ın ilk üç cildini Pavet de Courteille ile birlikte tercüme ettiği Mes'ûdî'nin *Mürûcû'z-z-zeheb*'i (*Les prairies d'or*, Paris 1861-1877) bulunmaktadır.

BİBLİYOGRAFYA :

J. Mohl, *Vingt sept ans d'histoire des études orientales*, Paris 1879; L. Finot, *Société Asiatique, Livre du centenaire: 1822-1922*, Paris 1922; Cl. Huart, *Les études islamiques en France au XIXe siècle*, Paris 1922; "Historique de la Société Asiatique", *Annuaire statuts et règlements: 1949-1950*, Paris 1949, s. 1-16; D. Reig, *Homo orientaliste*, Paris 1988, s. 13-15, 91-92; J. Filliozat, "La Société Asiatique: d'hier à demain", *JA*, sy. 261 (1973), s. 3-12.

AHMET KAVAS

JOURNAL of the ROYAL ASIATIC SOCIETY

İngiltere'de yayımlanan
şarkiyat dergisi.

15 Mart 1823'te Londra'da, Asiatic Society'nin (Kalküta) eski başkanlarından Sanskritist Henry Thomas Colebrooke tarafından kurulan ve ertesi yıl İngiltere

Kralı IV. George'un himayesine girerek "Royal" unvanını alan The Asiatic Society of Great Britain and Ireland isimli derneğin yayın organıdır; *JRAS* kısaltmasıyla tanınır. Amacı Hindistan ve diğer Asya ülkelerinin tarih, medeniyet, sanat ve edebiyatını incelemek olan derneğin, aralarında Türkiye'nin de yer aldığı çeşitli ülkelere mensup 900 kadar üyesi vardır. 1958-1961 yılları arasında başkanlığını Türkolog Sir Gerard Clauson yapmıştır. Günümüzde derneğin Bombay, Hong Kong, Tokyo gibi on bir büyük Uzakdoğu şehrinde şubeleri bulunmaktadır. İngiltere'deki merkez binasında Asya üzerine tarih, coğrafya, din, felsefe, dil, sanat ve edebiyat alanlarında kaleme alınmış 100.000 kitap, 2250 süreli yayın, 2000 el yazması, pek çok harita, tablo, fotoğraf koleksiyonu ve çeşitli müzelik eşyayı barındıran bir de kütüphanesi mevcuttur. Kütüphane, Hint ve Malay ağırlıklı iki bin-yılı kapsayan bir tarih zenginliğine sahiptir. Dernek, Doğu dilleri için standart bir transkripsiyon sistemi geliştirmek amacıyla gayret gösteren ilk kurumlardan biri olup bir komiteye hazırlattığı Sanskrit ve Arap alfabelerini karşılayan harfler listesini 1894'te *JRAS* aracılığıyla yayımlamıştır.

Journal of the Royal Asiatic Society yılda dört fasikül olmak üzere 1834'te yayınına başladı. İlk sayılarında ekonomik ve ticarî konular fazlaca işlendi; 1880'lerden itibaren dil, edebiyat, tarih, arkeoloji ve geleneksel kültür konuları ağırlık kazandı. Zaman zaman Sumer, Akkad, Pers ve Hitit gibi Ön Asya kültürlerine de yer verilmekle beraber derginin ilk yüzyılına Hint alt kıtası üzerine kaleme alınan yazılar hâkim oldu. Başlangıçta özellikle Yakındoğu İslâm medeniyeti ihmal edilmişti; ancak son dönemlerde bütün Asya kültürlerine daha dengeli bir biçimde ilgi gösterilmektedir. Fransızca, Almanca ve İtalyanca makalelerin de yer aldığı dergi, yayın hayatına başladığı günden beri İngiliz şarkiyatçıların araştırmalarının mahiyetini, fikirlerini ve zaman içinde değişen ilgilerini yansıtan en önemli yayın organı olma durumunu korumaktadır. Önceleri yılda dört sayı çıkarılamadıysa da 1875'ten itibaren düzenli biçimde yılda bir cilt yayımlanmıştır. Fasikül sayısı 1944'te iki, 1991'de yapılan son düzenlemeyle üç (nisan, temmuz, kasım) olarak tesbit edilmiştir. Derginin en önemli özelliklerinden biri de 1890'lardan bu yana kitap tanıtımlarına geniş bir şekilde yer vermesidir. İlk sayıdan itibaren 1997'ye